

Lech Krzyżanowski

Zagadnienia badawcze i projektowe zespołu ulicy Kanoniczej w Krakowie

Ochrona Zabytków 24/3 (94), 210-212

1971

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Skansenu oraz objąłby społeczny patronat nad skansenem. Myśl powołania społecznego patronatu dla budowy skansenu, patronatu, który skupiałby przedstawiciele miejscowych władz terenowych, aparatu administracyjnego, organizacji społecznych, zakładów pracy, instytucji i działaczy kulturalnych, jest niewątpliwie nowatorska i interesująca, nie mająca w dotychczasowych poczynaniach na terenie kraju odpowiednika.

W nawiązaniu do wniosków i postulatów, jakie zostały zgłoszone, w sprawie skansenu dla regionu radomskiego na tej konferencji, odbyło się w dniu 28 kwietnia br. z inicjatywy Prezydiów PRN i MRN w Radomiu oraz członków Komitetu Organizacyjnego konferencji pierwsze posiedzenie Społecznego Komitetu Budowy Skansenu Regionu Radomskiego. W posiedzeniu udział wzięli również kierownicy i pracownicy poszczególnych wydziałów obu rad narodowych (np. kultury, architektury i urbanistyki, geodezji). Przewodniczył mgr Stanisław Ośko, wiceprzewodniczący Prezydium PRN w Radomiu.

Na posiedzeniu przedyskutowano plan koncepcyjny projektowanego skansenu, przedstawiony przez mgr Stefana Rosińskiego. Następnie dokonano wizji lokalnej trzech terenów proponowanych pod przyszły skansen (rejon Kosowa i Wośnik pod Radomiem oraz teren pod Skaryszewem). Po ożywionej dyskusji wybrano najbardziej atrakcyjny teren w Kosowie (odległy od Radomia ok. 5 km, dostępny miejską komunikacją samochodową), który niewątpliwie należy do najciekawszych terenów, jakie przeznaczono dotąd w kraju dla parków etnograficznych. Równocześnie jednak ta duża atrakcyjność jest w pewnym stopniu jego mankamentem, gdyż urozmaicona rzeźba terenu nie jest adekwatna dla równinnych obszarów, jakie są charakterystyczne dla regionu radomskiego.

Na zakończenie przyjęto następujący ramowy plan dalszej działalności w bieżącym roku: spowodowanie zatwierdzenia Społecznego Komitetu Budowy Skansenu Regionu Radomskiego przez uchwały Prezydiów Rad Narodowych oraz powołania skansenu, jako Oddziału Muzeum w Radomiu; utworzenie w ramach Społecznego Komitetu dwóch Komisji — organizacyjnej i programowej; wykupienie terenów pod przyszły skansen i przeprowadzenie całej strony prawnej przedsięwzięcia; wykonanie pomiaru geodezyjnego, a w miarę możliwości także inwentaryzacji zieleni; wykonanie szczegółowych pomiarów architektonicznych zakupionych już obiektów; opracowanie wstępnych założeń programowo-projektowych i kontynuowanie badań w terenie.

Ryszard Brykowski

ZAGADNIENIA BADAWCZE

I PROJEKTOWE ZESPOŁU ULICY KANONICZEJ W KRAKOWIE

Symposium konserwatorskie zorganizowane pod tym tytułem przez krakowski Oddział Pracowni Konserwacji Zabytków odbyło się w Krakowie w dniach 20—21 maja 1971 r. Wśród ponad stu uczestników tego spotkania znaleźli się wojewódzcy konserwatorzy zabytków, przedstawiciele Biura Dokumentacji Zabytków, wyższych uczelni, instytutów naukowych, wszystkich Oddziałów i Zakładów PKZ. Otwarcia sympozjum dokonał mgr inż. Władysław Wojnarowski — dyrektor Oddziału w Krakowie. Obrady odbyły się w trzech sesjach, w trakcie których wygłoszono następujące referaty: prof. dr Jan Zachwatowicz — *Zagadnienia rewaloryzacji ośrodków staromiejskich*, mgr Jerzy Kossowski — *Rewaloryzacja obiektów zabytkowych przy ulicy Kanoniczej w wyniku kompleksowych badań historycznych*, mgr Kazimierz Radwański — *Uwagi na temat wczesnośredniowiecznych warstw kulturowych i poziomów naturalnych rejonu ulicy Kanoniczej*, dr Andrzej Fischinger — *Historia zabudowy ulicy Kanoniczej*, mgr Aleksandra Bogdanowska — *Metoda i wyniki badań wystroju budynków przy ulicy Kanoniczej*, inż. Andrzej Swaryczewski — *Badania architektoniczne obiektów przy ulicy Kanoniczej*, mgr inż. arch. Leszek Stachowski — *Zagadnienia projektowe zespołu ulicy Kanoniczej*. Znaczną część obrad poświęcono szczegółowemu zapoznaniu się z wynikami badań bezpośrednio na obiektach (oprowadzali autorzy referatów) oraz na wystawie, którą zorganizowała krakowska Pracownia Projektowa

PKZ w jednej z sal Muzeum Archeologicznego, gdzie odbywało się sympozjum. Podsumowania dyskusji, która odbyła się w dniu 21 maja, dokonał prof. dr Jan Zachwatowicz. Uczestnicy sympozjum otrzymali wydrukowane referaty w bogato ilustrowanym tomie, wydanym przez PKZ Kraków, oraz specjalnie przygotowany zeszyt Informacji Bieżącej PKZ pt. „Rozwój badań architektonicznych prowadzonych przez PP PKZ w okresie od 1964 do 1970 roku”, wydany przez Ośrodek Informacji Konserwatorskiej PKZ. Nie ma potrzeby w tym miejscu streszczać referatów, które wręczono wszystkim zainteresowanym, tym bardziej, że rozpatruje się możliwość ponownego ich opublikowania, w formie nieco skróconej, lecz w szeroko dostępnym periodyku. Warto jednakże zwrócić uwagę na dobry poziom edytorski krakowskiego tomu i staranne przygotowanie materiałów do druku. Na podkreślenie szczególnie zasługuje „Program badań historycznych i dokumentacji projektowej dla zespołu ulicy Kanoniczej w Krakowie”, opublikowany jako załącznik do materiałów.

W okresie gdy przeprowadza się w Polsce podobne badania, a przewiduje się znaczne ich rozszerzenie w Zamościu i podjęcie analogicznych w Lublinie, opublikowanie programu ma istotne znaczenie, zwłaszcza że jest to pierwsza tego rodzaju publikacja w naszej praktyce konserwatorskiej.

Intensywna, ożywiona i rzeczowa dyskusja (ostatni punkt sympozjum) dotyczyła zarówno problemów merytorycznych jak i metodologicznych, zarówno zagadnień szczegółowych jak ogólnych. Zwracano między innymi uwagę na potrzebę wyraźnego oddzielania tzw. obiektywnych wyników badań (na planszach) od ich interpretacji. Szczegółowo rozpatrywano wszelkie aspekty współdziałania różnych specjalizacji, etapów tej współpracy, koordynacji i trudności połączonych z tak szerokim zakresem prac badawczych. Problemy te, związane głównie z metodą prowadzenia badań, będą przedmiotem spotkania węższego kręgu specjalistów, którzy przedyskutują je w trybie roboczym.

Nie ulega wątpliwości, że krakowskiemu Oddziałowi PKZ udało się uzyskać rezultaty będące precedensem w naszej działalności badawczo-konserwatorskiej. Przedstawiono bowiem wyniki pracy zespołowej archeologów, historyków sztuki, konserwatorów malarstwa i architektów dokonujących badań architektury i warstw malarzkich oraz tynków, wyniki prac projektowych. Dla każdego z nas była oczywista konieczność takiej właśnie współpracy i próby jej podjęto w kilku ośrodkach. Faktem jednak jest, że krakowscy badacze owe kompleksowe badania zrealizowali chyba najpełniej. Precedensowy charakter badań krakowskich polega na tym, że obecnie nie będzie można inaczej niż kompleksowo prowadzić podobnych badań.

Fakt ten wyznacza kierunek badań w Zamościu i Lublinie. Pozostaje do dyskusji sprawa dyscypliny kierującej całością tych zagadnień, zasady współdziałania, lecz to znaczenie drugorzędne.

O tym, że zagadnienie badań kompleksowych jest doceniane przez służbę konserwatorską świadczy fakt uczestnictwa 26 osób reprezentujących konserwatorów i biura dokumentacji. Zarówno generalna zasada badań jak i problemy szczegółowe uzyskały aprobatę środowiska. Krakowski zespół zebrał w trakcie dyskusji zasłużone laury. „Pracownie Konserwacji Zabytków przestają być przedsiębiorstwem, a stają się instytucją” — stwierdził mgr inż. arch. Michał Witwicki (Instytut Urbanistyki i Architektury). W tym lapidarnym stwierdzeniu mieści się ocena przemian, jakie PKZ zainicjowały kilka lat temu — przy zachowaniu koniecznej specyfiki wynikającej ze statusu przedsiębiorstw, coraz większy nacisk kładzie się na naukowy charakter prac, na stałe ulepszanie środków i metod pracy.

Badania ulicy Kanoniczej są — mimo wszystko — jak stwierdził w podsumowaniu prof. Jan Zachwatowicz zagadnieniem stosunkowo mało skomplikowanym. Wyłączona enklawa zabudowy o jednolitej funkcji, z dala od problemów współczesnej komunikacji, sprzecznych interesów użytkowników, nie stwarza takich trudności jakie wyłonią się np. przy badaniach i projektowaniu rewaloryzacji zabudowy takich ulic, jak Floriańska. Przy tym trzeba wziąć pod uwagę, że badania i fazy projektowe następnych zespołów nie będą mogły trwać tak długo, jak na ulicy Kanoniczej, bo potrzeby ogólnego planu rewaloryzacji staromiejskiego zespołu w Krakowie są pilne. Wyłania się zatem zagadnienie zarówno rozszerzenia zespołu badawczego, jak i opracowania metod szybszego realizowania badań. Odrębna i do tej pory nie rozwiązana jest kwestia wprowadzenia metod badawczych, nie niszczących zabytkowej substancji

architektury. Jest to problem, który zapewne pomogą w przyszłości rozwiązać nauki ścisłe.

Symposium zakończono postanowieniem powracania do tych spraw co roku lub co dwa lata, gdy zaczną się prace budowlane, gdy zostanie zakończony projekt architektoniczny zespołu (łącznie z otoczeniem, funkcją wewnątrz itp.). W ten sposób badania i prace projektowe ulicy Kanoniczej stają się krajowym poligonem konserwatorskim, ukazującym złożoność podejmowanych problemów kompleksowych, a także metody ich rozwiązywania.

Lech Krzyżanowski

„CZASOPISMA, NARZĘDZIA, DZIEŁA” WYSTAWA KONSERWATORSKA W KRAKOWIE

W dniach od 31 marca do 17 kwietnia 1971 r. czynna była w lokalu Oddziału Stowarzyszenia Historyków Sztuki w Krakowie przy Rynku Gł. 22 wystawa konserwatorska „Czasopisma, narzędzia, dzieła”, zorganizowana w oparciu o zasoby Studium Konserwacji Dzieł Sztuki i Głównej Biblioteki Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Po raz pierwszy zgromadzono na wystawie czasopisma polskie i zagraniczne od XIX w. (z górą 50 tytułów), publikujące rozprawy dotyczące zagadnień konserwatorskich. Pokazano również podstawowe narzędzia używane przy konserwacji dzieł sztuki, a sztalugowe obrazy „Św. Katarzyny” z Cięciny i „Zdjęcia z Krzyża” z Żywca oraz plansze i fotografie z dokumentacji konserwacji tych obrazów przedstawiały różne metody stosowane przez współczesną praktykę konserwatorską. Wystawa wzbudziła zainteresowanie i przyczyniła się do popularyzacji wiedzy konserwatorskiej. Na zakończenie wystawy odbyła się publiczna dyskusja. Słowo wstępne wygłosił doc. dr Władysław Ślesieński, który dyskusję poprowadził i podsumował. Potwierdziła się potrzeba informacji o aktualnych zagadnieniach konserwatorskich nie tylko w środowiskach specjalistycznych, ale również wśród szerokich kręgów społeczeństwa.

Igor Trybowski

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH W KAPLICY ZAMKOWEJ W LUBLINIE

W dniu 26 marca 1971 roku odbyła się konferencja prasowa, w trakcie której mgr Mieczysław Kurzątkowski, Wojewódzki Konserwator Zabytków w Lublinie, udzielił informacji licznie zebranych przedstawicielom prasy centralnej, lubelskiej oraz rozgłośni Polskiego Radia w Lublinie. W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków Ministerstwa Kultury i Sztuki, Ośrodka Dokumentacji Zabytków, Zarządu Pracowni Konserwacji Zabytków i Lubelskiego Oddziału PKZ. Uczestnicy konferencji otrzymali powielone materiały (7 stron), przygotowane przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, przedstawiające historię obiektu, czynniki ujemnie wpływające na stan zabytku i środki niezbędne do ich usunięcia. Przedstawiono również zestawienie prac wykonanych od ostatniej konferencji prasowej oraz program prac badawczych, projektowych i budowlanych, który ma być zrealizowany w roku 1971 i w latach następnych.

Minorowy ton relacji z poprzedniego posiedzenia (Ochrona Zabytków, 3/1970, s. 233—234) można obecnie zastąpić umiarkowanym optymizmem. Odczucie to nie wynika z oceny dotychczasowych zabiegów związanych bezpośrednio z kaplicą, te ostatnie bowiem, mimo pewnego postępu, nie są w stanie nadrobić opóźnień w decyzjach i realizacji prac, tak charakterystycznych dla poprzedniego okresu. Faktem, który leży u podstaw oceny obecnego stanu rzeczy, jest podjęcie decyzji o kontynuowaniu